

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 86. ANUL XI.

Telegrafulu este de doua ori pe septemana: joi si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditorii foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a, prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarcha pe unu an 8 fl. era pe o jumate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 fl. pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua ora cu 5 1/2. cr. pentru a trei'a repetire cu 3 1/2. cr. v.

Sabiu, Marti 17 Septem. 1863

Invitare de prenumeratiune la

„Telegrafulu Romanu“

pe patriarulu din urma: Octobre, Novembre si Decembre 1863.

Pretiulu abonamentulu pentru Sabiu 1 f. 75 cr.

” ” tierra si monarchi'a austriaca 2 f. —

” ” tierile din afara 3 f.

Se priimescu si abonamente pe luna cu 1 f. v. a.

Redactiunea si Editur'a „Tel. Rom.“

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a XXXII,

tinuta Luni in 9/21 Septembrie 1863.

(Continuare si capetu.)

Fogarasy cu parere de reu nu pote partini propunerea Mitr. Siulatiu. (Bravo! in centru).

C. Schmidt e in contr'a specificariloru. Elu nu crede, ca Siulatiu si Balomiri aru fi incercatu atacuri, baremu numai si indirecte, asupr'a drepturiloru sasesci, ci e convinsu, ca au vorbitu numai din necunoscenti'a firei comunelor si a municipieloru. Elu concede, ca municipiele si comunele de acum nu suntu organizate deplinu dupa principiulu egalit' indreptatiri; insa a crea reprezentantie comunale si municipale nu e problem'a dietei, si elu nu pote sa nu-si manifesteze parerea de reu, ca preste totu s'a priimitu §-lu acest'a in proiectulu de lege. Propunerea Reg. Siulatiu nici ca e practicabila; pentru ca cercurile pentru alegerea deputatiloru dietali nu suntu un'a cu municipiele; impartirea cea noua a tierii inca nu s'a facutu, si si legea electorala de acumu e numai provisorie ad hoc, adeca numai pentru astadata. Deci pe bas'a acest'a nu ne potemu pune; si asiá elu se alatura la proiectulu regimului, si crede, ca sa nu ne dusmanim pentru nici unu pretiu unii cu altii.

Lászlófy in contr'a lui Siulatiu, deorece propunerea aceluia contradice §-lui 10 si prejudeca §-lui 12.

M. Binder. Municipiulu numai prin organulu seu legiutu pote fi reprezentatu; acest'a o-a recunoscutu si regimulu. Sa nu se departeze diet'a dela obiectu, nici sa incepa a desbata lucruri, care vinu la desbatare mai tardiu. Partinesce pre Fogarasy si C. Schmidt, ear propunerea lui Siulatiu nu o pote priimi nici pentru aceea, caci contradice constitutiunei transsilvane.

Vlass'a (pentru prim'a ora). Obiectulu dilei e de mare-nsemnatate, pentru ca taia in vietia publica oficiosa, carea e mai pretiosa de catu vietii individiloru. Elu a salutat cu bucuria propositiunea II. regesca privitoare la egal'a indreptatire a limbiloru tierii. — Dela 1791 au fostu in Transilvani'a trei renduri de municipie, care de care mai ciudate si mai necorespondiatore. In nici unu statu modernu nu se mai afla municipie compuse astufeliu ca ale nostre, organizate dupa instructiunea Kemény-iana. (Presiedintele lu face atentu, ca acumu nu e vorb'a de municipiele de atunci). Densulu dar' nu va sa analizeze representatiunile municipale de fatia, ci dice numai ca acelea au scaderi forte multe si forte mari; caci reprezentantiele au facutu din minoritatiile loru naturale majoritati absolute, de care apoi au abusatu la tota ocaziunea, si punendu-se pe terenulu continuitatii de dreptu, au impededatu tote reformele, ce a voitu sa le introduca regimulu. Densulu se teme, ca reprezentantiele de astadi nici pe venitoriu nu voru afla „calcululu Minervei;“ si asiá se teme, ca in comitate se va decretá de oficiosa limb'a magiara, in scaunele sasesci limb'a germana, ear cea romana va remaine de nou extra muros (afara de ziduri).

In fine espune, ca a cunoște scaderile unui corpu si totusi a-lu lasa sa functioneze si mai departe, e nedreptu si pagubitoriu: „Alteris prodesse, sibi deesse, non caritas, sed stultitia est“ (a folosi altor'a si a se pagubi pre sine, nu e iubire, ci nebunia), dice santulu Augustinu. Deci priimesce amendementulu lui Siulatiu cu tota caldur'a. Ear' lui Fogarasy reflecta, ca Romanii nu voru sa respinga pre Magiarii, ci numai sa afle o cheia drepta pentru toti; in urma protesteza in contr'a asertului aceluia, ca comitatele aru fi pamentu ungurescu; caci ele pana la 1848 au fostu „terra nobilium“, si intre nobili o parte forte mare au fostu Romani, ear' acumu suntu ale totororu.

Rannicher. Legea de fatia va sa faca dreptate egala tuturoru limbiloru tierii, ear' dreptatea cere, a se da fiecarui'a dreptulu lui. Proiectulu de lege atatu individiloru, catu si comunelor si municipieloru le da dreptulu de folosirea limbei loru. Ea dara lasa municipiulu autonomi'a neatinsa, ca asiá apoi pe autonomi'a comunei si a municipiulu lui sa se pota zidi naturalminte si autonomi'a tierii. De aceea propunerea facuta, ca deciderea limbei in municipie sa se concreda alegatoriloru deputatiloru dietali, nu se pote recunoște din partea statului; caci alegatorii deputatiloru dietali n'au alta functiune, decatu chiaru numai a alege deputati pentru dieta, si nu suntu o corporatiune stabila, ci o massa adunata din intemplantare, carea indata iar' se risipesce, va sa dica o masa fluida, pe carea statulu nu pote basá. De aceea propunerea facuta, chiaru si priimindu-se din partea dietei, indesiertu s'aru substerne Maiestatii Sele spre intarire.

Russu (pentru prim'a ora) nu e multamitu nici cu proiectulu regimului, nici cu propunerea lui Siulatiu; pentru ca reprezentantiele municipale nu suntu drepte. E adeveratu, ca acelea astadi suntu in nefavorea Romaniloru, mane insa potu sa fia in favorea loru: dar cu tote acestea n'aru fi dreptate nici atunci, pentru-ca totdeun'a majoritatea aru decide spre pagub'a minoritatii, si asiá merulu de cearta n'aru inceta a joca la midilocu. Numai candu se va deslegá in modu definitivu cestiunea limbiloru, pote elu spera multamire generala. De aceea aru dori, ca la proiectulu regimului sa se adauga: „cu respectarea limbiloru usitate in acelasi municipiu.“ Propunerea afla sprijinire.

Contele Siulatiu asigura pre Episcopulu Fogarasy, ca pre vechiulu seu amicu, ca prin cele espuse in cuventarea sea n'a voitu nici de catu a augusta sea a viola drepturile nobilei natiuni magiare; caci prin propunerea sea crede ca nu se face nedreptate nici unei sorori natiuni din patria. Fogarasy se pare a fi cugetatu numai la comitate, dar' in tierra mai esista si scaune sasesci si secuiesci, si deca d. e. in comitate preponderaza Romanii, in Secuime precompanescu Magiarii, si asiá diferenti'a paruta se complaneza. Catu pentru provocarea la dreptulu istoricu, repetiesce vorbitorulu cunoscut'a sea istorisare, ca Romanii nu deducu dreptulu loru istoricu numai dela rumperea Tranniei decatra Ungari'a, ci dela sciut'a intalnire la Esculeu, unde „dexteram dantes“ etc. Dintr'alte densulu dreptu norma pentru defigerea limbei municipale din partea alegatoriloru deputatiloru dietali n'a ntiesu legea electorala de acum, ci aceea ce o va stabili diet'a.

Macdonu sprijinesce pre Mitr. Siulatiu.

Bolog'a sprijinesce proiectulu regimului cu atat'a mai vertosu, caci de si astadi compositiunea municipieloru e in nefavorea Romaniloru, mane poimane nu va fi totu asiá, si caci in reprezentantiele municipale se voru alege barbatii cel mai vrednici din municipiele respective. Afara de aceea dietei se va da ocaziunea de a desbata o lege comunala, si

atunci apoi vom conlucra cu totii, spre a se face dreptate. (Bravo! in centru; Br. de Reichenstein: Bravo!)

P u s c a r i u. Temerea Mit. Siolutiu e fundata, dar E. S. a mersu prea departe, voindu sa aduca o lege pentru fixarea limbei prin alegatorii deputatilor dietali, va sa dica de pe unu terenu cu totul eterogenu (de altu soi). Asemenea a mersu prea departe Gull, asemenea Fogarasy. Diet'a e unu corpu legislativu, adunata a pertracta nu secundum legem, sed de lege (nu dupa lege, ci de spre lege). Tempulu nu mai pote fi departe, candu diet'a va ave a se ocupa cu crearea unei legi comunale preste totu; ear pan' atunci trebuie sa ne multiamimu cu decisiunea cuprinsa in § 2.— Nu pote consimti nici cu I. Balomiri, pentru-ca diet'a nu face legi pentru scaunulu Mercurei (? Red.), ci pentru ti'ra. — Nu pote consimti nici cu Russu, pentru-ca intr'unu municipiu nu potu fi trei limbi oficiose, ci un'a trebuie sa fia limb'a oficiosa, ear celelalte firesce inca sa aiba libertate deplina. Preste totu sa priveghiamu, ca legea comunala, ce se va aduce, sa fia dreapta, si apoi reprezentantiele, ce se voru compune, sa se compuna amesuratu acelei legi. (Bravo! in centru.)— In fine aduce aminte reprezentantelu regimului, ca densulu are dreptulu si datorint'a de a apera proiectulu regimului; dar aperarea acest'a sa o faca cu argumente, nu cu amenintiari, ca Maiestatea Sea nu va intari legile aduse! (Bravo! de tote patile).

I. Balomiri reflecta lui Puscariu, ca candu se vorbesce de totulu, atunci se 'ntie'egu si partile aceluia. Diet'a are sa dea cheia pentru componerea municipieloru cu privire la interesu, ear interesulu e reprezentatu mai bine prin majoritatea locuitorilor; ear majoritatea seu minoritatea se formeza prin nationalitati, care prin urmare suntu interesulu celu mai ponderosu.— De ca Romani au de a multiami Sasiloru? si catu si ce au de a le multiami?— de aru fi avutu Gull mandatu de-la connationalii sei a vorbi, i-aru raspunde; asi' in sa nu afla a fi de lipsa.

Branu de Lemény repetiesce argumentele aduse de Bologa si Puscariu (Bravo! in centru; voci: Schluss!).

Dupa regulamentul de afaceri yinu acum a se alege doi vorbitori, unulu pro, altulu contra; se face murmur, se audu feliurite nume; Br. de Reichenstein observa, ca numai cei insinuatii la cuventu au dreptu la alegerea vorbitorilor. Acesti'a se duc afara, alegu multu, nu se potu invoii; sensatione, de nu si mai multu. Gaetanu nu va sa alega pre nimenea, ci remane prelanga ce a disu in siedinti'a premergato're. In fine se alege Baritiu, care aduce amendementulu seu formulatu asi': „In municipie (comitate, scaune, districte) defige limb'a oficiosa a afaceriloru municipale corpu reprezentativu, care trebuie sa fia asediatu constitutiunalminte“. Amendementulu afla spriginire.— Presedintele dechiara, ca desbaterea speciala asup'a §-lui 11 e incheiata, si aduce la votare feliuritele amendemente. Asup'a ordinii, dupa carea sa se voteze, se nasce desbatere noua, panacandu in fine cas'a aprob'za ordinea propusa de Presedintele. Si asi' 1) amendementulu lui Russu cade. 2) Combinandu-se amendementulu lui Balomiri cu alu lui Siolutiu, celu d'antaiu afla de bine a protesta si a pretinde, ca amendementulu lui sa se aduca la votare separat; dar fiinduca despre acest'a se decisese mai nointe, observarile lui nu se iau in seama; densulu staruiesce de nou; sensatione in tota cas'a; in fine se aduce la votare amendementulu Siolutiu-Balomirianu, dar remane in minoritate. 3) Asemenea amendementulu lui Baritiu, si asi' 4) reese §lu in form'a sea primitiva. Cu acestea siedinti'a se incheia.

Siedinti'a XXXIII,
tinuta Marti in 10/22 Septembrie 1863.

Siedinti'a se incepe la 10 si 25 minute cu cetirea protocolului in limb'a magiara. Wittstock si consotii (Budacker, Obert, Franc. de Transchenfels, Schnell, M. Binder, Brandsch, Klein, Birtler, G. Manu, Dr. Eugenu de Trauschenfels) aduca o interpelatiune c'atra Guberniulu regescu, privitoare la contributiunea pentru pusci si fondulu formatu din acea contributiune, care fondu se aude c'aru fi ajunsu sum'a de 30.000 f.; ca adica: 1) predatus'au Guberniulu actele respective? 2) esista unu astfelu de fondu si catu e de mare? 3) pred'a-va Guberniulu actele respective dietei spre sciintia?— Presedintele promite a aduce obiectulu la cunoscint'a In. Guberniu reg. si a referi la tempulu seu.

Presedintele face a se ceti in tote trele limbile § 12 din proiectulu regimului.

Obert afla, ca § acest'a e prealiberalu si ca libera-

litatea prea mare totdeun'a e periculosa poporeloru; caci lasa fr'eu liberu toturoru patimiloru, care apoi ca si idr'a cea cu 7 capete nu se mai potu domni. Densulu e deputatulu unu cercu amestecat; dar cu tote acestea nu pote intielege pentruce sa se schimbe limb'a municipiului totdeun'a cu schimbarea reprezentantiei? Deci temendu-se, ca prin o astfelu de ordine municipala se aru aprinde o lupta fara capetu intre rase (soturi) si parendu-se, ca darulu acest'a din partea regimului e calulu celu periculosu dela Troi'a, cere stergerea totala a §-lui, de si seie inainte, ca va remanea in minoritate.

G. M a n u combate asertulu lui Obert, ca scie ca va remanea in minoritate, fiindu convinsu, ca fiacare membru alu dietei vorbesce numai dupa cumu i dict'za consciint'a. Cumca Obert afla §-lu prealiberalu, trebuie sa se mire cu atat'a mai vertosu, caci §-lu 12 e numai rezultatulu naturalu alu §§ 10 si 11. Schimbarea limbei cu schimbarea reprezentantieloru comunale si municipale, se va face dupa lege si nu din patimi politice; in sa tocmai propunerea lui Obert aru aprinde aceste patimi, candu abia unu satu, unu municipiu, care adi e, mane nu e, aru decret'a un'a limba pentru totdeun'a; caci prin acest'a ceealalta parte ar' fi condamnata a port'a in seculu jugulu unei limbi straine. Temere daru de §-lu acest'a pote avea numai acel'a, care nu iubesc dreptatea.

M. S c h u l l e r anca staruiesce pentru stergerea §-lui nu pentru ca aru fi prea liberalu, nechiaru etc. ci pentru ca i se pare de prisosu. Afara de aceea din elu se aru putea trage consequentie, care nu competu dietei ci municipieloru. Autonomia municipieloru trebuie pastrata cu tota scumpatatea mai cu seama in ti'er'a no'stra, cea cu atatea limbi si nationalitati, care numai in municipie-si afla asigurarea. In natura non datur saltus (in natura nu e saltu, saritura) asi' si in statu dela comuna nu potemu sar'i de adreptulu la dieta, ci trebuie sa trecemu prin mediulu municipieloru. Cine vrea sa fia fiu demnu alu patriei sele, se invetie mai antaiu a fi fiu demnu alu familie, alu comunei si alu cercului seu. Candu apera municipiele, nu vorbesce nici decum numai din punctu de vedere sasescu; pentruca nimica nu e mai strainu Sasulu decatu desnatiionalisarea altor'a: elu pentru germanisare nu are talentu, ci condusu de cosmopolitismulu seu cu multu mai curendu se perde densulu in alta nationalitate. Tient'a la aducerea unei legi in privint'a acest'a sa fia numai usiurarea procedurii, care fara de aceea e destulu de grea.

B o l o g a scote din cuventulu lui Obert doue momente in semnate: 1. ca prin §-ulu 12, care aru fi prea liberalu, s'aru sgudu statulu, 2. ca prin elu s'aru provoc'a lupte de rase. Elu afirma, ca de aru fi asi', insusi aru da man'a pentru stergerea §-lui; la 2. repetiesce si amplifica argumentulu lui G. Manu. Nu se pote ce-va mai frumos decatu libertatea cea pretiosa si generala cuprinsa in acestu §. Lui Schuller reflecta, ca §-lu nu numai ca nu e de prisosu, ci inca e de lipsa. In fine ce se atinge de activitatea municipiului, aceea nu se angust'za, de ore ce in § nu sta „muss“, ci „kann.“ Parlinesece dar pastrarea §-lui in form'a sea.

F a b i n i inca se vede in neplacut'a positione de a vorbi in contra §-lui, nu pentru-ca aru fi prea liberalu, ci pentru-ca nu e destulu de liberalu. Noi n'avemu sa surpamu ei sa pastramu si sa zidimu mai departe pe bas'a diplomei, a patentei si a constitutiunei vechi transsilvane. Deaca d. e. senatulu imperialu n'u-i e iertatu a se amesteca in afacerile dietei, nici diet'a nu pote usurpa drepturile municipieloru si ale comuneloru, care, indata ce trece diet'a preste competint'a sea, i pote dice „manum de tabula!“

B r a n u d e L e m e n y cerca a combate pre Obert, in a carui propositiune e o schinteia periculosa, pecandu spiritulu §-lui e impaciutoriu. La § 10 si 11 au fostu desbateri seriose; mediulu de impaciure a fostu mangaierea ce o prevediu stanga in § 12, ca, de si in municipii reprezentantiele decida limb'a, totusi acest'a se face numai pe unu tempu. C. Schmidt au adusu dreptu motive pentru impaciure impregiurarea aceea, ca universitatea sas'esca insasi a luat initiativ'a intru aducerea unei legi comunale, nefiindu multiamitore impregiurările de fatia; cumu se unesc asertulu lui C. Schmidt cu pretensiunea lui Obert?! Deci pentru propositiunea regimului.

R a n n i c h e r apera proiectulu regimului, antaiu pentruca municipiele anca nu suntu organizate deplinu mai ne- cairea, a dou'a ca sa nu se faca schimbarea limbiloru intr'unu municipiu prea adeseori.

S c h n e l l nu e multiamitu nici cu Obert, nici cu Schuller, nici cu Fabini, de ore ce § 12 e numai o con-

sequentia din 10 și 11, și deaca s'au primitu aceia, trebuie să se primăscă și acest'a. Cu toate acestea să se adaugă, ca schimbarea limbii în municipie să se facă, cerendu 2/3 a locuitorilor. — Propunerea nu află sprijinire.

Fogaras y se insinuase la cuventu, dar cadiendu amendementulu lui Schnell, renuncia. — Strigându-se de toate părțile: Schluss! dintre vorbitorii în sinuati la cuventu se alege C. Schmidt și A. Bohatielu; cel'a repetindu și amplificandu motivele aduse de antevorbitorii din centru, cere stergerea §-lui; cest'a combatendu aserțele contrariloru, ca §-ulu aru fi prea liberalu, ca n'aru fi destulu de liberalu și ca aru produce nemulțămire, afirma ca numai §-lu acest'a va mulțămii pre toti locuitorii nu numai în comune și municipie curate, ci și amestecate, se dechiară pentru propozițiunea regimului. Domnii din centru, dice elu, lucră tocmai încontr'a legislațiunei, carea o lege devenita pagubitoare o pôte desbata, nullifică și înlocuie prin alt'a. (Bravo! în stâng'a).

Schuler-Libloy ca referinte are cuventulu din urma. Elu apera proiectulu regimului, cu care atât municipalistii cât și centralistii se potu mulțămii, pe cându o lege adusa în spiritulu unor amendemente din centru pentru totdeun'a s'aru transportă din generațiune în generațiune că o bôla ereditaria.

Presedintele aduce amendementulu lui Obert la votare, și cadiendu acest'a, enuncia, ca § 12 e primitu în form'a primitiva.

Se cetesce § 13 în toate trele limbile țierei.

Pantiu este pentru § 13 din proiectulu regimului, însă cu unu micu adausu. În §-ulu acest'a, se dice: că împartășirile, ordinațiunile, mandatele și altele de acestea, care sunt îndreptate nemediatu cătra comune, municipie, corporațiuni eclesiastice ori de altfelu, să se emita în limb'a lor propriă de afaceri; ear în ce limbă să se emita astfelu de ordinațiuni, mandate, și alte de acestea, care se voru îndreptă cătra judecatorii și oficie comunale și municipale. §-lu acest'a nu determina nimicu; pentru aceea, densulu este de părere, ca în §-ulu acest'a să se dica, ca și ordinațiunile, împartășirile, mandatele s. a. de acelea, care sunt îndreptate cătra judecatorii și oficiele comunale și municipale, să se emita în limb'a lor propriă de afaceri. — Mai încolo propune, ca cuventulu „nemediatu“ să se lase afara din §, fiindcă acestu cuventu aduce prin asociatiunea ideiloru totdeun'a cuventulu „mediatu“ în minte; aceste cuvinte umbla în idei totdeun'a la olalta. Și asiă cuventatoriulu voiesce să sune § 14 asiă: Împartășiri, ordinațiuni și mandate de ori ce soi și altele de acestea, care sunt îndreptate cătra comune, municipii, corporațiuni eclesiastice ori de altfelu, se voru emite în un'a din cele trei limbi ale țierei, carea e limb'a de afaceri în trebile lor comunale ori municipale, și care o întrebunțieza corporatiunea eclesiastica ori de altfelu. Propunerea se sprijinesce.

Dr. Ratiu recomanda §ulu 7 din proiectulu comisiunei.

Budaker recomanda în testulu germanu klichlich în locu de geistlich, care se primăscă. Schuler-Libloy sprijinesce pre Dr. Ratiu, și asiă se primăscă § 7. din proiectulu comisiunei. Rannicher va se vorbească, dar e prea târdiu.

Se cetesce § 14 din proiectulu regimului în toate trele limbile. Dr. Ratiu propune a se dice: În comunicatiunea reciproca, precum și cu dregatoriile mai malte etc. E sprijinitu. Gull recomanda în locu de „höhere, vorgesetzte.“ Pantiu sprijinesce propunerea Drului Ratiu cu adausulu adus de densulu la §-ulu 13. Bolog'a reflectă, ca pentru limbă oficieloru se îngrijesce §-ulu 16; de aceea să nu se antecipe. H. Schmidt că Gull. Pantiu reflectă lui Bolog'a, ca § 16 vorbeșce numai despre limb'a oficioasă interna a oficieloru și judecatoriloru municipale, ear carea să fia limbă comunicativa a acestor'a precum și a oficieloru și judecatoriloru comunale §-ulu 16 nu determina; afara de aceea § 16. prin conclusulu dietei pôte reusi cu totulu altmintrea, decum este propusu și nu e consultu a basă pe ceva, ce anca nu esista. Rannicher. Sa se facă deosebire între höher și vorgetzt și să se primăscă höher. Alduleanu sprijinesce pre Pantiu, ca să nu dtecem în § 14 mai puțin decum s'a disu în 13, și propune: Comunele și municipiele, precum și oficiele și judecatoriile acelor'a în comunicatiunea reciproca, precum și cu oficiele mai malte se folosescu de limb'a lor propriă

de afaceri. Propunerea lui Alduleanu e sprijinita. Br. Siagun'a partinesce propunerea lui Alduleanu adaugendu: precum și corporațiunile eclesiastice și de altfelu și judecatoriile preotiesci. M. Bohatielu pentru Pantiu, încontr'a lui H. Schmidt. Alduleanu primăscă adausulu lui Siagun'a. H. Schmidt cerea a respunde lui M. Bohatielu. Conte Siuluti sprijinesce pre Br. Siagun'a. Schuler-Libloy pentru Alduleanu, și eventualmente pentru Dr. Ratiu la § 14, și apoi pentru Pantiu la § 16. Pantiu renuncia în favorea lui Alduleanu; asemenea Dr. Ratiu, și asiă propunerea lui Alduleanu se radicală la conclusu.

Se cetesce § 15 în toate trele limbile. H. Schmidt propune în cuventu satiricu, a se dice în §: Cu oficiele c. r. militari, și finantiali etc. E sprijinitu din centru. Leontinu Popu (pentru prim'a ôra) în cuventu mai lungu și motivatu nu numai combatte propunerea lui H. Schmidt, că un'a ce angustăza libertatea comunelor, ci recomanda stergerea totală a § 15.

Dr. Ratiu sprijinesce propunerea lui Leontinu Popu. § 15 i se pare mai iliberalu decâtu § 31 din 1791, care numai pentru corespundinti'a cu Comand'a generală cerea limbă germană. Observarea acestui § se pôte sfertiă, atunci însă ignorăm ce trei ani din urma și ne întorcemu la catastrofa dinainte de 1860. În fine combatte pre H. Schmidt; căci în totu proiectulu nu se vorbeșce de finantie, și densulu (Ratiu) nici chiaru per tangentem n'ar voi să vorbeșca de ele. Russu combatte pre H. Schmidt și sprijinesce pre Leont. Popu, că § 15, ce contradice §§-loru 10 și 11, să se stergă. Frac. de Trauschenfels partinesce motiunea lui H. Schmidt; asemenea Eitel, carui'a cestiunea limbiloru i se pare acum mai că și o bôla (sensatiune, voci: ho ho!). Fogaras y propune unu amendementu, în urm'a carui'a să se dica, ca în comunicatiune cu oficiele c. r. militare comunele să se folosescă de limb'a lor propriă, ear municipiele și oficiele lor după potintia de limb'a germană.

Baritiu și-a rezervatu a vorbi la unu §, care lovesce dreptu în principiulu îndreptăței egale. Acest'a e § 15. Elu și dela armata ascăpta se fia equitabilă cătra poporulu, din alu cărui sinu au esitu, precum au și fostu, nepretindendu până acumu nici odată a-i se scrie din partea comunelor în limb'a germană, și comand'a supremă nici acumu și nici odată nu are trebuința de acest'a, căci nu vine în contactu cu comunele. De aceea densulu propune urmatoriulu amendementu: În comunicatiunea cu oficiele c. r. militare se voru folosi comunele de limb'a lor propriă, municipiele după potintia de limb'a germană. Cătu pentru finantie, unitate se cere și la ele, că la toate deregatoriile, însă nu până la estremu. Organele finantie vinu în contactu cu poporulu până la cea din urma veduvă din satu; de aceea să nu instrainamu pre poporu și mai tare de organele regimului, înmultindu-i greutățile cele multe și mari înca și prin secături de limbă. (Bravo! singuratică în stâng'a.) Propunerea află sprijinire.

Rannicher apera testulu din propozițiunea regimului. Armata e un'a și neseparabilă, tipulu personificatu alu sancțiunei pragmatice, va să dica alu legi fundamentale de statu pre carea basăza unitatea imperiului. Greutățile nu voru fi mari; căci Sasii sunt Germani și Secuii înca parte mare mai scia limb'a germană de cându au fostu militari marginari, dar și după § 3 trebuie să scia în tota comun'a cimeva limb'a germană. În fine pretinde, că să nu se considere armata mai puțin, decâtu fia ce partiță privată.

Conte Siuluti sprijinesce pre Baritiu aducendu unu esemplu din Blasiu, cum unu notariu pentru limb'a germană au încelatu comun'a cu cate-va sute de fiorini. — Cerendu-se încheierea desbaterei se alege de vorbitori M. Binder și Alduleanu. Gaetanu întreba pre Alduleanu, deca va să vorbeșca pro seu contr'a? Alduleanu: contr'a și pro (ilaritate).

Alduleanu în cuventu lungu și motivatu, în care espune, ca comunele și municipiele au de a face mai cu se-mă numai cu gendarmeri'a și cu oficiele de întregirea ôstei, care ambele fiindu totu în țiera au și datorinți'a de a cunosce și limbile țierei, aduce unu amendementu midlocitoriu între alu regimului și celelalte, care sună asiă: Organele municipale în comunicatiune cu gendarmeri'a și cu organele pentru întregirea ôstei, ce se afla în țiera, au de a se folosi de limb'a lor propriă de afaceri, ear cu celelalte de limb'a germană.

Rannicher: Gendarmeri'a e o parte a armatei: între ea și cealaltă armată se nu se face deosebire. **Binder și Schuler-Libloy** refuza cu energia amendamentele aduse din stâng'a și partinescu cu toată serioșitatea propunerea regimului.

Presedintele reasuma și aduce la votare feliturile amendamente, dintre care 1. alu lui **Leontinu Popu** cade 2. alu lui **H. Schmidt** cade; 3. alu lui **Alduleanu** cade; 4. alu lui **Baritiu** (care e și alu lui **Fogarasy**) re-
ésa și după ce se face și prob'a contraria se enuncia că a concludi dietalu.

Cu acestea Siedinti'a se încheia la 3 ore 7 minute.

Siedinti'a XXXIV

ținută Joi in 12/24 Septembrie 1863.

Protocolulu se citește în limb'a germană a lui **Bolog'a** se verifica.

Obert pretinde, că la desbaterea din siedinti'a trecută densulu după § 55 alu regulamentulu de afaceri au avutu dreptulu a mai lua odata cuventulu.

Presedintele întreba deaca e fundată ori nu pretensiunea lui **Obert**, de ore ce densulu nu întielege și luasi. **Fabini** apera pre **Obert**, **C. Schmidt** pre **Presedintele** și facedu-se votare, cas'a aproba procederea **Presiedintelui**.
(Va urmă).

Varietati și noutati de di.

Domnișor'a Elis'a Circ'a cunoscută publiculu românului în modulu celu mai placutu dela adunarea generală a **Asociatiunei** din **Brasiovu** din anul trecutului că maiestra de violina, sosindu în zilele trecute dela **Vienn'a**, unde de mai multi ani a fostu elev'a renumitulu directoru alu conservatorulu **viennesu**, și virtuosulu de violina, **Helmesberger**, audim că va dá unu concertu aici în **Sabiiu**. Avendu placut'a datorintia de a salutá pre tiner'a artista în **midilocu** nostru, speramu totudeodata, că publiculu românulu din **Sabiiu** și impregiurime nu va lasá nefolosita ocașunea de a ascultá pre pretuil'a artista română.

(**Focu**). În **Sieic'a** mare au eruptu în 22 Sept. c. n. în curtea unei crisme focu, carele în scurtu tempu au lasatu pre 172 de economi seraci de tóte ce au fostu adunatu de pre câmpu până atunci, 98 însă au pierdu și casele. Că e mai tristu este, că cu ocașunea acestui focu și perdura și doi ómeni vieti'a. Audim că deputatii dietali sasesci au și facutu între sine colecte pentru ameliorarea sortiei acestoru nenorociti, ba se au jucat și o piesă teatrală în favórea loru. Nu scim de se au facutu ce-va și din partea deputatiloru romani atátu pentru acestia, câtu și mai înainte pentru de atatea ori nenorociti Vestemeni!

Germani'a.

Frankfurt. Asiá numitulu **congressu catolicu**, carele se au ținutu aici, are urmátorele rezultate. 1. Reinoirea postulatulu pentru dreptu egal și libertate egală a toturoru confesiuniloru. 2. Provocă, a se condamnă fanatismulu celu crassu, care lifera sciintiei și pressei armele minciunei și a clevetirei contra bisericei catolice; 3. fatia cu nedreptatirea cea batátore la ochi, cu carea se combate în camerele nemtiesci libertatea de consciintia a catoliciloru, și țiene congressulu de datoria a pasi cu tóta energi'a în contra legiloru respective a acestoru camere, și a sprijini cu ori ce **midilocu** iertatu libertatea bisericei și desvoltarea vietiei bisericesci; 4. pretinde, că autoritatea bisericească, care e întemeiéta de **Ddiu** se aiba dreptulu și detoria a judeca nesuintiele sciintiei, încátu acelea atingu adevéruulu religiosu, după revelatiune. Congressulu protestéza serbatoresce, în interessulu religiunei crestine și cu privintia la binele poporulu germanu contrá ori cărei încercari, care ar' avea de scopu despartirea scólei de biserică. Elu cere petru biserică dreptulu de a fundá scóle, ear pentru familii libertatea instrucciunei catolice. În veri ce mesura luată spre instrainarea instituteloru scóleloru de scopulu loru privesce adunarea acés'ta generală o vatemare de principiulu dreptatiei, care e fundamentulu statelor; 6. se face unu pronunțiamentu contra crudimiloru în **Poloni'a** rusă, comisse atátu din partea revoluțiunei câtu și din partea regimulu rusescu; 7. renoiesce protestulu contra tiemurirei poterei lumesci a papei, precum și rugarea de a starui în platirea contributiunei papale (**pen-terpfenig**).

După Jurnalulu de **St. Petersburg** se vede că regimulu rusescu continua neîntreruptu la opulu reformei, și că intențiunile Imperatulu suntu îndreptate uniformu către totu supusii sei. După regularea cestiunei emancipare au venitu reformarea justitiei la rendu, și acumu se pregătesce unu proiectu de reforma pentru administratiunea comunelor și districtelor, pe bas'a alegerei. Acés'ta aru fi desvoltare graduată, carea nu e urmarea unoru combinatiuni politice; pentrucă **Russi'a** nu vrea improvisatiuni, care să fia neconținutu supuse schimbare.

După o depesă din **Lemberg** aflam, că în guvernamentulu **Lublinului** se facu armari mari și că acolo e totu sufletulu în miscare. De omeni și arme nu e lipsă, ci de oficeri apti. În disulu guvernamentulu se află acum corpulu colonelulu **Rucki**, **Kuzma**, **Wieszicki**, **Godawa**, **Liniecki**, **Marecki**; afara de acestea se organizéza alte corpuri mai mici, precum și despartieminte număróse de **Gendarmi**. În **Podlachia** se află despartiemintele lui **Krysinski**, **Jankowski** și **Zielinski**, **Grzymala**, care se află decurendu în ținutul **Brzesze Litewski**. Acestu din urma au demissionatu corpulu întregu, vedindu că altmintre va fi strimtoritu de trupele rusesci.—Din **Varsiovi'a** se scrie că la serbatórea espiațiunei fiindu **Evreii** în **Sinagoga**, au intratu **cosaci** acolo, au alungatu pe **Evreii** ce se rogau, au stricatu lucrurile cele santite și au arestatu pre multi, fără de a fi datu cineva vre o ansă la tóte acestea. — Despre **Mieroslawski** se dice că aru fi provocatu de regimulu naționalu polonu a parasi în terminu de trei zile **Poloni'a**, căci altmintre se espone periculu de a veni înaintea tribunalulu revoluțiunali.

Mai nou de-la dieta.

În siedinti'a de ieri se pertractara §§ 19—22. din proiectulu regimulu. § 19 se priimesce neschimbatu. § 20 mai cu unanimitate se sterge. § 21, acum 20, se priimesce fără desbatere. La § 22, acum 21 se nasce discussiune seriósa și îndelungată, la carea participa mai totu corifeii dietei din centru și din stâng'a; în fine după desbatere de 2½ ore se priimesce §-ulu după propozițiunea regimulu. — În siedinti'a de azi se cetesce proiectulu, respective articolulu de lege a trei'ora și se priimesce: apoi se dau spre cetire: reprezentatiunea către **Maiestatea Sea** și comitiv'a către **E. Sea** **Gubernatorulu**, și se priimesce propunerea **Presiedintelui**, de a se predá actelor respective prin comitetulu, ce fusese însărcinatu cu preconsultarea proiectulu. — Siedinti'a mai de de aprópe mâne (**Miercuri** în 18/30 Setp.); la ordinea zilei e proiectulu de lege privitoriu la inarticularea diplomei din 20 Oct. 1860. și a patentei din 26 Febr. 1851.

Desuplinitu. Între membrii dietali români, cari nu sprijiniséza amendementulu **Mitr. Siuluti** la § 18, ne rogâmu a adauge și numele: **Macelariu**.

Pretiarile de piatia

din **Sabiiu**, Marti 17/29 Septembrie 1863.

	fl.	xr.
Grâulu de frunte, galét'a nemt. (Metzen) *)	3	33
„ de midilocu „	3	7
„ de códa „	2	80
Secar'a galét'a nemtiescă (Metzen) *)	2	—
„ de midilocu „	1	93
„ „ códa „	1	87
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen)*)	1	40
„ „ midilocu „	1	33
„ „ códa „	1	27
Cucuruzulu galét'a nemtiescă (Metzen) *)	1	93

*) 3 galete nemtiesci suntu 2 galete ardelenesci.

Burs'a din Vien'a în 17/29 Septembrie 1863.

Metalicele 5%	76. 15	Actiile de creditu	792.
Imprumutulu nat. 5%	82. 20	Argintulu	110. 85
Actio de banca	98. 80.	Galbinulu	6. 32